

2. Cenový vývoj

Celková cenová hladina v České republice sice v roce 2013 narůstala rychleji, než v roce 2012, to však bylo převážně dílem levných surovin z dovozu, které ve spojení s vyššími cenami exportu zlepšovaly směnné relace. Z rozboru cenového vývoje ve výrobním řetězci tak plynuly odlišné závěry, než by mohlo být odvozováno jen z deflátoru. Dlouhodobě slabá poptávka po stavebních pracích již čtvrtým rokem snižovala ceny ve stavebnictví, nižšími cenami s redukovanou poptávkou bojovali i poskytovatelé tržních služeb. Oba sektory v roce 2013 zlevnily více než v roce předchozím. Průmyslové podniky sice v roce 2013 v úhrnu zdražily, cenové navýšení ale bylo druhé nejmenší za celou dekádu 2004-2013 a docházelo k němu v zásadě jen vlivem vyšších cen v oligopolních odvětvích energetiky a zásobování vodou. Pozitivně z pohledu hrozby deflace vyzníval vyšší růst cen v zemědělství, i zde však ceny ve druhé polovině roku díky dobré úrodě zamířily do meziročních poklesů. Tyto tlaky se kumulovaly ve spotřebitelských cenách, ve kterých se projevovaly dezinflaci. Míra inflace byla v roce 2013 třetí nejnížší v historii České republiky.

2.1. Celková cenová hladina

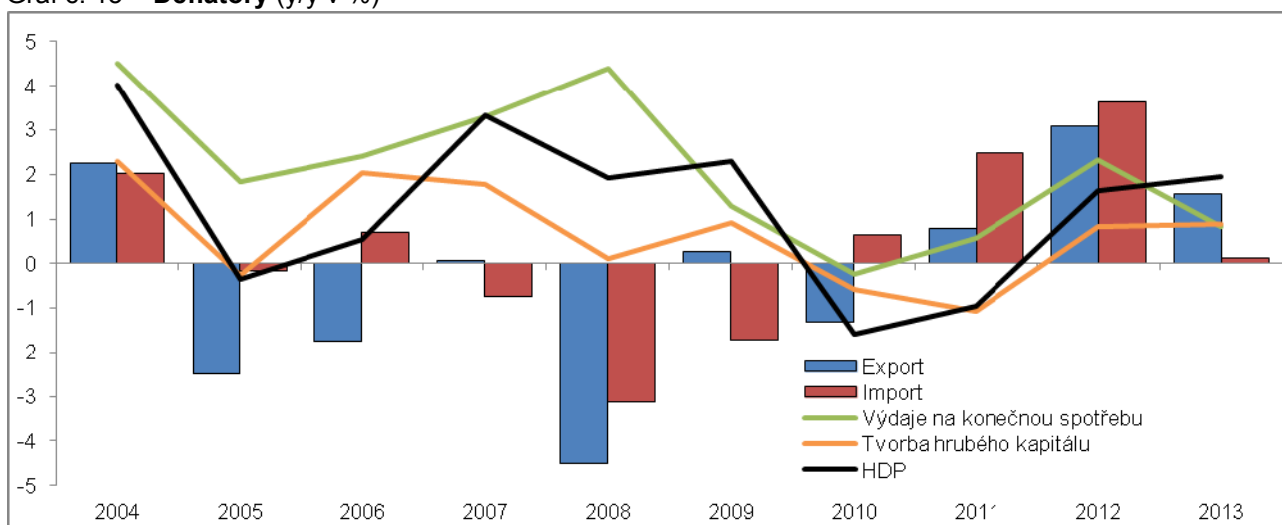
Celková cenová hladina v české ekonomice narostla v roce 2013 vlivem pozitivních směnných relací více než v roce předchozím

Celková cenová hladina v ekonomice, měřená implicitním deflátozem HDP, vzrostla v roce 2013 o 1,9 %. Ceny se zvyšovaly druhý rok v řadě, rychleji než v roce 2012 (+1,6 %). Přestože se navyšovaly ceny všech druhů výdajů, dynamika růstu cen spotřebních a investičních výdajů (tvorba hrubého fixního kapitálu) ztlačila. Ke zrychlenému růstu cenové hladiny v roce 2013 tak docházelo převážně vlivem příznivého vývoje cen v zahraničním obchodě.

Čeští obchodníci poprvé po třech letech inkasovali zisky plynoucí z pozitivních směnných relací v zahraničním obchodě, a to zejména v důsledku příznivého vývoje cen zboží

Cenová hladina exportovaného zboží a služeb byla v roce 2013 o 1,6 % vyšší než v roce předchozím, ceny dovozu – vlivem levnějšího zboží, zejména surovin – v zásadě stagnovaly (+0,1 %). Třebaže byl nárůst cen exportu v porovnání s rokem 2012 zhruba poloviční, česká ekonomika poprvé po třech letech zaznamenala kladné směnné relace. Zlepšení o 1,4 % bylo s výjimkou roku 2009 (+2 %) nejvyšší za celou dekádu 2004-2013. Podílely se na něm zejména vysoké kladné relace u zboží (+1,6 %), v obchodě se službami se relace zlepšily jen zanedbatelně (+0,2 %). Dodatečné zisky, které obchodníci inkasovali z příznivého vývoje cen v zahraničním obchodě, zvyšovaly výkon české ekonomiky. Reálný hrubý domácí důchod, který zohledňuje dopad směnných relací do HDP, vzrostl v roce 2013 o 0,1 %. To byl výrazně lepší výsledek než v případě samotného HDP, který se v reálném vyjádření o 0,9 % snížil.

Graf č. 15 Deflátoři (y/y v %)



Zdroj: ČSÚ

Tlak na růst cenové hladiny v ekonomice byl ze strany domácí poptávky menší než v roce 2012

Zboží a služby, které vstupovaly do spotřeby domácností, podražily o 1,2 %. To byl ani ne poloviční růst v porovnání s rokem 2012 (+2,7 %). Zdražování produktů pořizovaných ze strany vládních institucí bylo dokonce úplně eliminováno (v roce 2012 +1,5 %, v roce 2013 +0,1 %). Stejně platilo i pro

investice do fixního kapitálu, jejichž ceny v roce 2012 narostly po dva roky trvajícím poklesu o mírných 0,8 %, v roce 2013 ale zdražování tohoto typu zboží ustalo (+0,2 %). Síla impulsů tlačících na růst cenové hladiny ze strany domácí poptávky byla v roce 2013 velmi malá.

2.2. Ceny pro spotřebitele

Ceny pro spotřebitele narostly v roce 2013 v úhrnu o 1,4 %. Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku během roku oslabovala, ...

Ceny pro spotřebitele vzrostly v roce 2013 o 1,4 %, nejméně od hluboké recese v roce 2009 (+1 %). V porovnání s rokem předchozím, kdy ceny narostly o 3,3 %, nedocházelo ani k polovičnímu zdražování. Růst cen byl mírný i přes zvýšení obou sazeb DPH, které vstoupilo v platnost hned v lednu 2013. Dosažená míra inflace tak byla hluboko pod cílem České národní banky (ČNB), která jej stanovuje na úrovni 2 %. Přestože byl dosažený růst cen za rok 2013 stále v jejím tolerančním pásmu, které je stanoveno v šíři 2 procentních bodů, míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku v průběhu roku zpomalovala. Jestliže ještě v lednu 2013 byly ceny pro spotřebitele v meziročním srovnání vyšší o 1,9 %, v dubnu o 1,7 %, v červenci růst zpomalil na 1,4 % a v říjnu na pouhých 0,9 %. Cenový růst mířil směrem k nule, v horším případě do deflace. Centrální banka proti tomuto negativnímu cenovému vývoji zakročila.

... na což centrální banka v listopadu zareagovala použitím dodatečného měnově politického nástroje, kurzovými intervencemi

Standardní nástroj měnové politiky v režimu cílování inflace – operace na volném trhu – však centrální banka v podstatě již k dalšímu uvolnění měnové politiky využít nemohla. Repo sazba, kterou by bylo třeba snížit, se již od konce roku 2012 rovnala faktické nule. Pro monetární expanzi se tak banka rozhodla použít dodatečný nástroj, kurzovou intervenci. K ní přistoupila na počátku listopadu a oslabila korunu k hranici 27 korun/euro. Jestliže se v říjnu 2013 koruna obchodovala v průměru za 25,658 euro, v listopadu už za 26,925 euro. Byla slabší o 4,9 %.

Spotřebitelé pocítili efekt kurzových intervencí v dražších pohonných hmotách sice již v prosinci, ...

V krátkém horizontu měla slabší koruna vést ke zdražení zboží a služeb z dovozu. Pokud jde o finální produkty ke spotřebě, měla oslabená koruna na růst spotřebitelských cen působit fakticky ihned. Spotřebitelé efekt slabší koruny pocítili již v prosinci, a to v cenách pohonných hmot. Ty mají výrazné zastoupení ve výdajích na „provoz osobních dopravních prostředků“, jejichž ceny byly o 1 % vyšší než v listopadu. Pokud jde však o produkty ke zpracování, efekt dražších vstupů se přes výrobní řetězec v konečných výrobcích mohl projevit až v delším časovém horizontu.

Slabší koruna měla vést i k vyšší poptávce po relativně levnějším tuzemském zboží a službách (tzv. substituční efekt) a tím tlačit na růst cen domácích produktů. Cílem intervence však bylo i zvýhodnění českých exportérů na zahraničních trzích. Výhoda vyšších příjmů v českých korunách by se následně měla přenést do jejich zisků. Konstrukce, že se firmy o tyto zisky podělí se zaměstnanci, ti zvýší svoji poptávku po zboží a službách v tuzemsku a růst cen opět začne nabírat na rychlosti (tzv. důchodový efekt), byl v podmínkách poměrně vysokého počtu nezaměstnaných osob ale spíše dlouhodobějšího rázu¹.

... ceny ale stále rostly jen málo

Ačkoliv by se mohlo z vývoje meziročního růstu cen pro spotřebitele v listopadu a prosinci (+1,1 % a +1,4 %) zdát, že ceny opět nabíraly na dynamice, nebylo tomu tak. Hned na počátku roku 2014 růst cen zboží a služeb pro spotřebitele totiž propadl k pouhým 0,2 %. Třebaže k tomu došlo zejména vlivem dopředu avizovaného a tedy i očekávaného zlevnění elektřiny, bylo patrné, že vývoj spotřebitelských cen nadále zůstával nepříznivý.

Třebaže meziroční růsty spotřebitelských cen v průběhu roku 2013

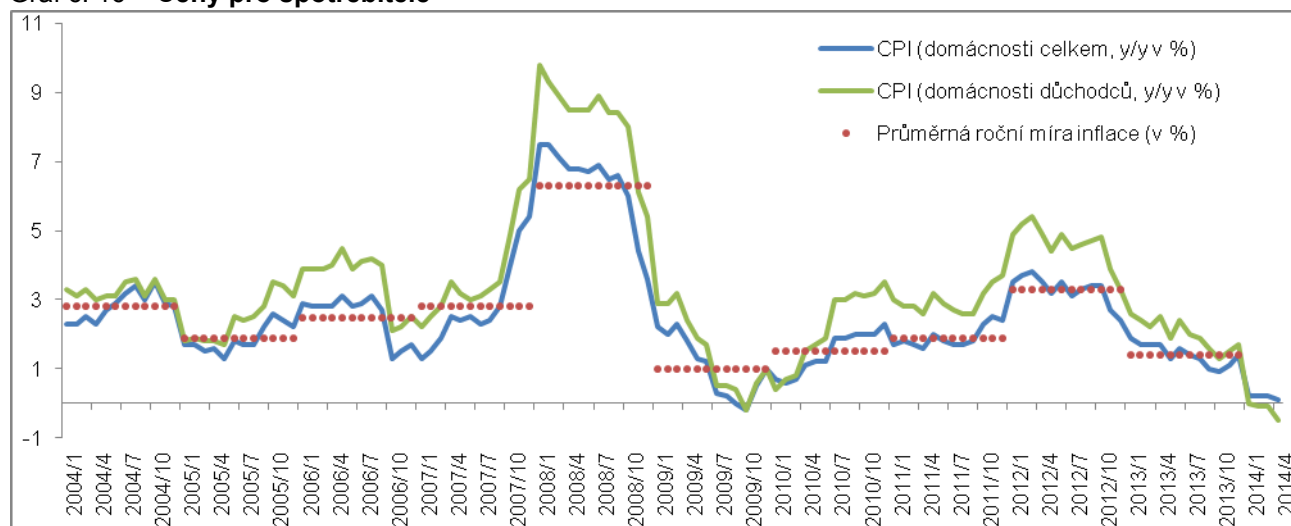
Hrozba deflace, která se nad českou ekonomikou vznášela, nebyla v historickém ohledu ojedinělá. I když v roce 2009 ceny v úhrnu vzrostly o 1 %, meziroční růst cen se ve druhé polovině roku pohyboval jen mírně nad nulou, v říjnu byl zaznamenán

¹ Kromě uvedených kanálů přenosu slabší koruny do vyšší míry inflace je třeba zmínit i faktor očekávání – slabší koruna by měla vést k očekávané vyšší míře inflace a tedy k poklesu reálných úrokových sazeb, což by mělo být impulsem pro růst poptávky. Slabší korunu však lze vnímat i jako signál, kterým centrální banka dává najevo, že ke zlevňování docházet nebude a domácnosti tak nemají důvod svoji spotřebu nadále odkládat.

zřetelně zpomalovaly, stále se pohybovaly v kladných číslech. To však neplatilo v roce 2009, kdy se spotřebitelské ceny krátkodobě propadly do deflace

dokonce pokles cen o 0,2 %. Vedla k tomu hluboce oslabená zahraniční poptávka, na kterou firmy reagovaly propouštěním, načež domácnosti z opatrnostních důvodů ve druhé polovině roku omezily objem výdajů určených na spotřebu. Kromě tohoto poptávkového šoku se na pouze mírném zdražování v roce 2009 podílely i dva významné šoky nabídkového typu. Výrazný pokles cen rostlinné výroby ve světě vedl ke zlevňování potravin, propad cen ropy na komoditním trhu snižoval ceny této suroviny na dovozu a v konečném důsledku ceny nakupovaných pohonných hmot. Centrální banka na tento vývoj reagovala již s časovým předstihem kontinuální redukcí repo sazby. Hrozbu trvalejšího deflačního vývoje tak odvrátila. Na druhou stranu však snížení repo sazby (na konci roku 2009 byla rovna již jen 1 %) omezilo rozsah dalšího uvolňování v budoucích letech, čemuž následovalo využití kurzových intervencí v listopadu 2013.

Graf č. 16 Ceny pro spotřebitele



Zdroj: ČSÚ

Úhrnný růst spotřebitelských cen v roce 2013 byl historicky třetí nejnižší, ...

Úhrnný růst spotřebitelských cen v roce 2013 o 1,4 % byl v historii České republiky třetí nejnižší. Nejslabší růst cen, který ale spíše odpovídal stagnaci, byl zaznamenán v roce 2003 (+0,1 %). Produkty, které v roce 2002 zdražovaly, zdražovaly v roce 2003 méně a výrobky, jejichž ceny klesaly, zlevňovaly v roce 2003 intenzivněji. K redukci temp došlo napříč celým spektrem zboží a služeb. K tomu patrně přispívaly jak v letech 2001-2002 klesající ceny dovážených surovin (včetně ropy), tak redukce výrazných temp vývozu českého zboží do zahraničí, pravděpodobně vedoucí ke snaze tyto produkty prodat na tuzemském trhu.

... přesto bylo zdražování, tak jak jej spotřebitelé počítávali, patrně značné

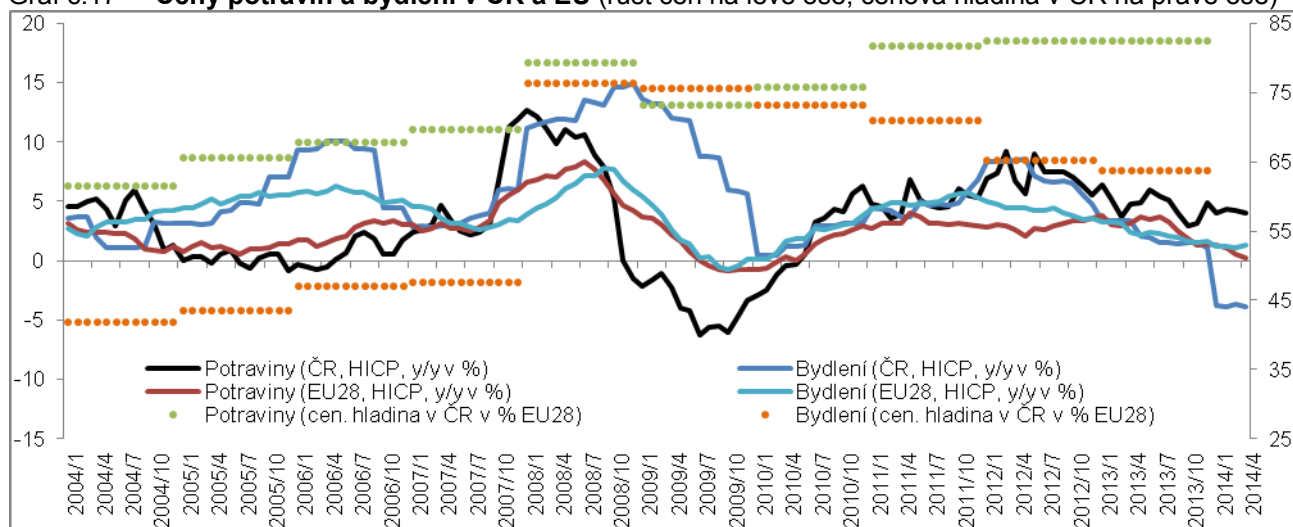
I přestože byl růst spotřebitelských cen v historii samostatné České republiky již osmnáctkrát vyšší než ten v roce 2013, bylo zdražování v tomto roce, tak, jak jej spotřebitelé vnímají, patrně značné. Ceny sice narostly jen o 1,4 %, avšak výrobky, které spotřebitelé nakupují často a jsou tak de facto neustále konfrontováni s jejich měnícími se cenami, byly zdražovány mnohem více. To platilo zejména pro potraviny, jejichž ceny narostly v úhrnu o 5,4 %. Nejenže jejich růst nebyl o moc menší než v roce předchozím (+6,6 %), byl dokonce druhý nejvyšší od roku 2008 (+8,3 %) a třetí nejvyšší v posledních deseti letech. Spotřebitelé si v roce 2013 připlatili 21 % za zeleninu, 5,8 % za ovoce a 4,8 % za maso. Jestliže v letech 2008-2011 zlevnily v každém roce z potravin alespoň některé celky², v letech 2012 a 2013 ani jeden.

Potraviny zdražily v ČR v roce 2013 více než v EU. Během poslední dekády k tomu došlo už posedmkrát

Za poslední dekádu vzrostly ceny potravin v Česku více než v Evropské unii (EU28) v sedmi případech z deseti, z toho v posledních pěti letech narostly rychleji hned čtyřikrát. Pokud tak čeští spotřebitelé ještě v roce 2003 platili za potraviny jen 60,2 % cen, které byly běžné v Evropské unii, v roce 2013 již museli čelit cenám na úrovni 82,5 %. Plyne to z údajů o vývoji komparativní cenové hladiny.

² Potraviny jsou děleny na následující celky: pekárenské výrobky, obiloviny; maso; ryby; mléko, sýry a vejce; oleje a tuky; ovoce; zelenina; cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky; potravinářské výrobky a přípravky jinde neuvedené

Graf č.17 Ceny potravin a bydlení v ČR a EU (růst cen na levé ose, cenová hladina v ČR na pravé ose)



Zdroj: Eurostat

I nárůst cen výdajů za bydlení byl vyšší než zdražování, na které ukazovala celková míra inflace

Za výdaje spojené s bydlením platili čeští spotřebitelé v roce 2013 o 1,8 % více než v roce předchozím. Třebaže byl růst cen těchto služeb výrazně menší než v roce 2012 (+5 %), stále byl vyšší než zdražování, na které ukazovala celková míra inflace.

Za zpomalení růstu cen výdajů spojených s bydlením v porovnání s předchozím rokem mohli spotřebitelé „děkovat“ jen mírnému zvýšení cen energií v tomto roce. To bylo nejmenší od roku 2010. Svojí roli v něm patrně sehrála větší ochota domácností změnit dodavatele elektřiny či plynu s cílem získat příznivější ceny dodávek, často fixované na delší období. Tyto tendence však měly vliv jen na ceny komodit jako takových, nikoliv na i nadále rostoucí ceny regulovaných složek elektřiny a plynu (například distribuce).

Z významnějších skupin zboží a služeb tak domácnostem v roce 2013 zlevnily jen výdaje na dopravu (o 0,7 %). K tomu přispěly jak nižší ceny dopravních prostředků, tak levnější pohonné hmoty.

Zlevňování telekomunikačních služeb bylo v roce 2013 velmi silné a srovnatelné s tím, které v součtu plynulo z cenových poklesů v předchozích pěti letech

Nejvíce spotřebitelé pravděpodobně zaznamenali drastický propad cen telekomunikačních služeb, ve který vyústil tvrdý konkurenční boj poskytovatelů. Přestože ke zlevňování těchto služeb docházelo již šestý rok v řadě, pokles v roce 2013 byl jednoznačně nejhlubší (o 8,8 %) a téměř srovnatelný s cenovým efektem, který v součtu přinesly předchozí roky 2008-2012 (celkové snížení cen o 10,2 %). I přesto, pokud vezmeme v potaz váhu výdajů na telekomunikační služby, zjistíme, že tvoří jen zhruba 3,4 % celkových výdajů průměrné domácnosti. Značný propad cen v roce 2013 tak přispíval dezinflačním směrem jen relativně nízkými 0,3 pb.

Zdražování obecně více dopadá na domácnosti důchodců. Rok 2013 nebyl v tomto ohledu výjimkou

Změna ceny konkrétního zboží či služby dopadá na jednotlivé domácnosti odlišně. Záleží na tom, jaký podíl svých výdajů na ten konkrétní produkt vydává. Obecně známý fakt, že růst cen potravin či výdajů za energie tak více pociťují příjmově slabší domácnosti, pro které mají tyto výdaje váhově větší význam, platil i v roce 2013. Klasickým typem příjmově slabší domácnosti jsou domácnosti důchodců. Těm v roce 2013 celkové výdaje na spotřebu zdražily o 2 %, tedy výrazně více než průměrné domácnosti (+1,4 %). Větší zdražování, kterému musely domácnosti důchodců čelit, bylo v rámci dekády (2004-2013) pravidlem. Negativním jevem bylo v roce 2013 ale i to, že domácnostem důchodců v porovnání s průměrnou domácností více zdražily i samotné potraviny (o 0,4 pb.), což byla z pohledu celého desetiletí spíše výjimka. Je to způsobeno tím, že struktura potravin byla mezi těmito typy domácností odlišná a v roce 2013 více narostly ceny toho zboží, které tvoří ve výdajích důchodců větší proporci. Z toho lze dovozovat, že zdražovaly zejména základní, tedy nesubstituovatelné potraviny.

Ceny pro spotřebitele narostly v Česku v roce 2013 jen o 0,1 pb. méně než v celé EU

Pouze slabý růst cen pro spotřebitele v České republice v roce 2013 nebyl v kontextu Evropské unie ničím neobvyklým. Ceny v tuzemsku narostly o 1,4 % i dle harmonizovaného indexu spotřebitelských cen, což bylo jen o 0,1 pb. méně než v EU. K výraznějšímu zdražování v porovnání s Českem docházelo ve třinácti zemích. Nejvíce ceny narostly v ekonomikách dlouhodobě postižených vysokou inflací, Estonsku a Rumunsku (shodně +3,2 %). Menší růst cen než v ČR byl naopak patrný ve čtrnácti členských zemích, z nichž v Lotyšsku ceny stagnovaly a Řecko zažívalo rok deflace (-0,9 %).

Snížování míry inflace v ČR nebylo mezi ujinými zeměmi – a speciálně mezi novými členskými zeměmi – výjimkou

Ve všech členských zemích bez výjimky – v důsledku slabé poptávky po zboží a službách ale i levných surovin redukcí firmám náklady – cenová dynamika klesla. K výrazně nižšímu zdražování než v roce 2012 docházelo primárně v nových členských zemích v čele s Maďarskem, Polskem a Kypr. S výjimkou Rumunska, Slovinska, Estonska a Chorvatska zaznamenávaly všechny nové země EU propad tempa růstu cen o 2 pb. a více.

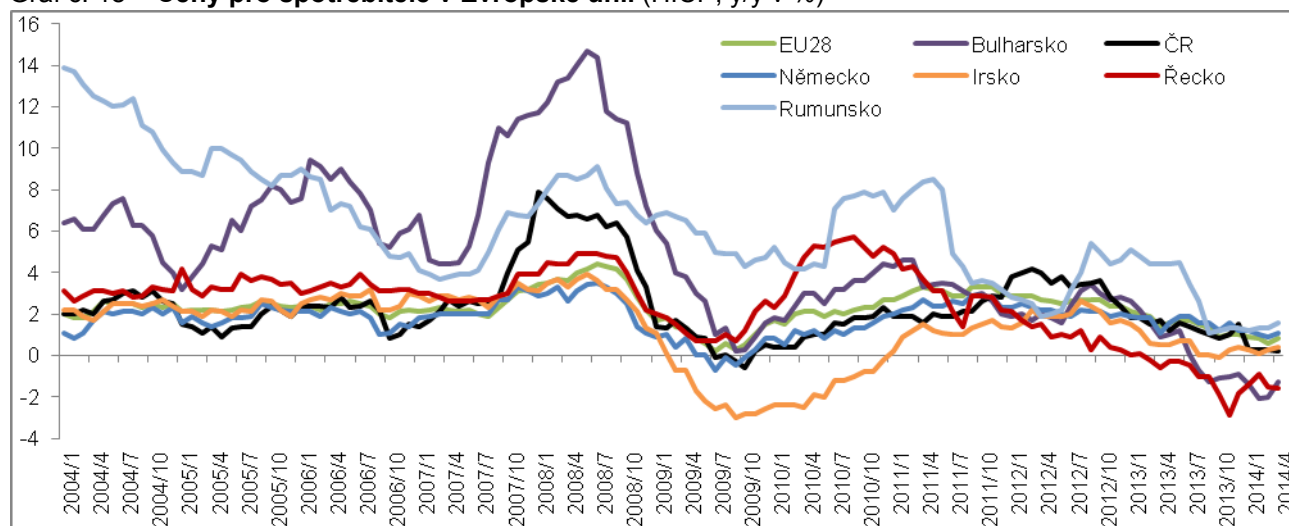
Řada zemí EU již měla na rozdíl od ČR s deflací na roční bázi historické zkušenosti, ...

Evidentní problém s vývojem cen měla celá Evropská unie. Hrozba deflace se nevznášela jen nad Českou republikou, ale nad velkou částí Evropy. S tou však měla v posledních deseti letech – na rozdíl od České republiky – částečně zkušenosti. Jednoroční deflační epizodu, která doprovázela pokles výkonnosti ekonomik v roce 2009, zažilo Španělsko (-0,2 %) a Portugalsko (-0,9 %). V roce 2010 deflací čelilo Lotyšsko (-1,2 %) a v roce 2013 již zmíněné Řecko. S poklesem cen se v roce 2009 muselo vyrovnat i recesí silně zasažené Irsko (-1,7 %), v němž se však deflace na rozdíl od předešlých ekonomik, patrně v důsledku silně přehřátého stavebního sektoru a s ním spojené vlastní hypoteční krize, přelila i do roku následujícího (-1,6 %).

... mnoho z nich však nemohlo s dezinflačním vývojem v ekonomice bojovat kurzovými intervencemi. V tom měla česká ekonomika naopak výhodu

Třebaže nemá Česká republika z hlediska ročních údajů s deflací historické zkušenosti, disponovala zbraní, která mohla být v boji s negativním cenovým vývojem aplikována. Tou je vlastní měnová politika, která nabízí možnost kurzových intervencí. Ty, jak již bylo zmiňováno, centrální banka skutečně použila. Řada evropských zemí – konkrétně členské země Evropské měnové unie – z důvodu společné měny a z ní plynoucí jednotné měnové politiky k tomuto kroku však dle vlastní vůle a potřeb přistoupit nemohly. Výjimkou by byl pouze konsenzus o oslabení eura, které by však patrně mělo na ekonomiky jednotlivých zemí značně asymetrické účinky.

Graf č. 18 Ceny pro spotřebitele v Evropské unii (HICP, y/y v %)



Zdroj: Eurostat

2.3. Ceny ve výrobním řetězci

Ceny zemědělských výrobců byly sice v roce 2013 v úhrnu vyšší, dobrá sklizeň v tuzemsku však ve druhé polovině roku

Ceny zemědělských výrobců vzrostly v roce 2013 o 4,5 %. K růstu cen více přispívala rostlinná (+5,1 %) než živočišná výroba (+3,8 %). Ceny v obou segmentech narůstaly – od „splasknutí bubliny“ na světovém trhu v roce 2009 a strmého pádu cen zejména rostlinné výroby – každý rok. Ceny živočišné výroby



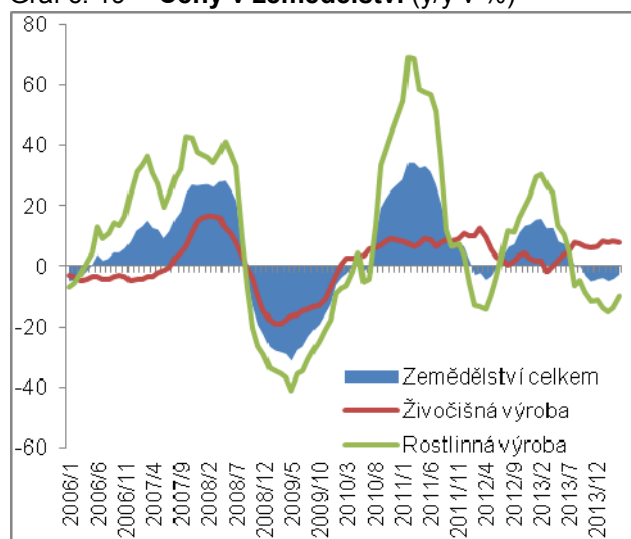
vedla ke zlevňování
v meziročním srovnání

v posledních třech měsících roku 2013 překonávaly dokonce maximum z ledna 2008. Ceny rostlinné výroby se nad svým maximem pohybovaly v první polovině roku, ve druhé části roku ovšem začaly v důsledku celkově dobré sklizně v tuzemsku klesat. Přestože to mohla být dobrá zpráva pro kupující, z hlediska vývoje inflace se jednalo o zprávu negativní. Ceny rostlinné výroby totiž začaly stahovat celý index zemědělských výrobců do meziroční deflace.

2013 – dobrý rok
pro pěstitele pšenice,
špatný pro bramboráře.
Slabou sklizeň si pěstitelé
brambor kompenzovali
více než polovičním
zdražením

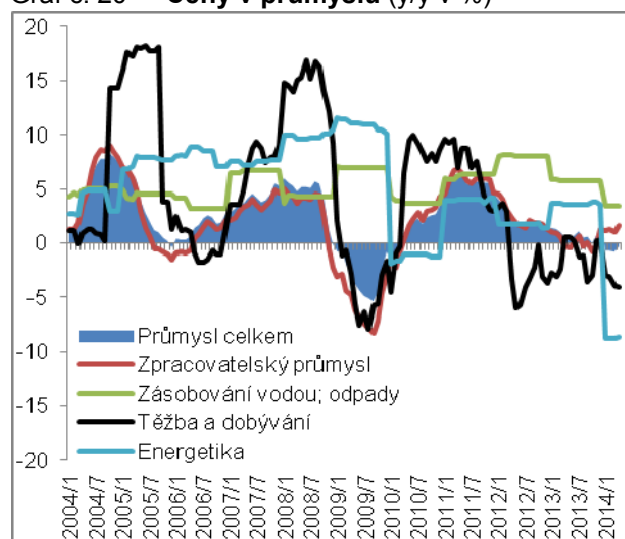
Rok 2013 byl dobrým rokem pro pěstitele pšenice, v tuzemsku nejrozšířenější obiloviny. Její ceny byly v porovnání s rokem 2012 vyšší o 5,4 %, navíc jí zemědělci sklídili o třetinu více. To ovšem bylo ve výrazném kontrastu se sklizní brambor, která byla nejnižší za celou dobu, co jsou příslušné údaje sledovány. To je už od roku 1920. Vzhledem k tomu, že rekordně nízká sklizeň byla dána kromě menších osevních ploch také špatnou úrodou, která se dotýkala i dalších zemí, mohli si pěstitelé malou sklizeň kompenzovat růstem cen. Kupující si tak za brambory v roce 2013 připlatili více než 50 %. Ze segmentu živočišné výroby se s vyššími cenami museli vyrovnat i nákupčí drůbeže (+7,1 %) či mléka (+7,8 %), jehož ceny v tuzemsku patrně navyšovala tendence zemědělců vyvážet ho do zahraničí, kde jsou zpracovatelé za mléko ochotni zaplatit více.

Graf č. 19 Ceny v zemědělství (y/y v %)



Zdroj: ČSÚ

Graf č. 20 Ceny v průmyslu (y/y v %)



Zdroj: ČSÚ

Na růstu cen v průmyslu,
který byl s výjimkou roku
2009 nejnižší za celou
dekádu, se v zásadě
podílely jen oligopolní
odvětví energetiky
a zásobování vodou

Ceny v průmyslu narostly v roce 2013 jen o 0,8 %. To bylo s výjimkou poklesu v roce 2009 (o 3,1 %) nejméně za celou dekádu 2004-2013. Přitom oligopolní odvětví zdražovaly poměrně výrazně – energetické společnosti ceny zvýšily o 3,6 %, ke zdražení o 5,7 % došlo i v zásobování vodou. Váhově nejvýznamnější zpracovatelský průmysl ale ceny de facto neupravoval (+0,2 %), odvětví těžby a dobývání již druhým rokem v řadě muselo v důsledku zachování konkurenceschopnosti svých produktů, zejména uhlí, zlevňovat.

Energetické společnosti
nadále zdražovaly
dodávky elektrické
energie. Po dvou letech
zdražil i plyn

V energetice klesly ceny v historii ČR jen dvakrát. Jednalo se o rok 2003, kdy se snížily o 1,6 %, a rok 2010, ve kterém klesly o 1,3 %. To však nebyl případ roku 2013. Dodavatelé elektrické energie nadále zdražovali, a to i navzdory poklesu cen silové elektřiny na světovém trhu, který trval už od poloviny roku 2011. Ceny elektřiny ve sféře průmyslových výrobců tak vzrostly o 3,1 %. Kromě toho po dvouletém zlevňování opětovně podražily i dodávky plynu (o 6,5 %), druhé významné energetické suroviny. Ke zdražení obou surovin v jednom roce zároveň došlo naposledy v roce 2009.

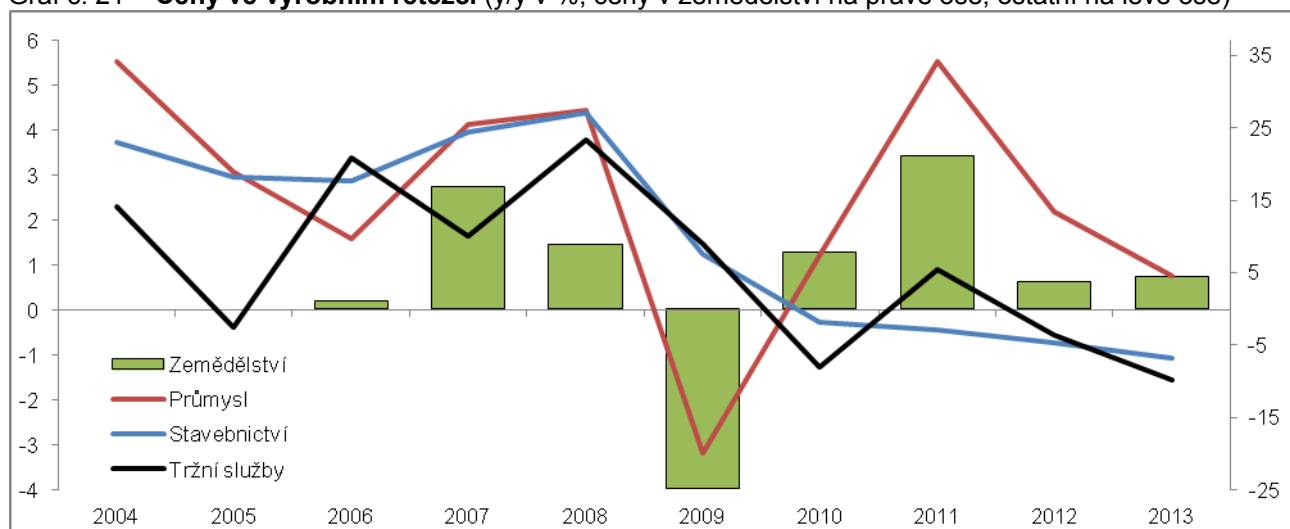
Zpracovatelský průmysl
jako celek zvýšil své ceny
v roce 2013 jen o 0,2 %. Z
významných segmentů
výrazněji zdražovali
jen vývozně orientovaní
výrobci dopravních
prostředků a strojů

Zpracovatelé se v roce 2013 k výraznějšímu zdražování neodhodlali patrně vlivem dvou hlavních faktorů – slabé poptávky po produkci a levnějších surovin ke zpracování z dovozu. Z významných segmentů zpracovatelského průmyslu, dle druhu produkovaných výrobků, tak ceny výrazněji zvyšovali v zásadě jen vývozně orientovaní výrobci dopravních prostředků (+1,5 %) a strojů a zařízení (+0,9 %). Ti své výrobky na tuzemském trhu prodávali za vyšší ceny patrně v důsledku

a zařízení, nejvíce však ceny zvedli potravináři	rostoucí poptávky v zahraničí, na kterou ukazovaly jak zvyšující se tržby z přímého vývozu, tak nové zakázky ze zahraničí. Jestliže výrobci těchto produktů mohli v zahraniční své zboží prodávat draž, nic nebránilo tomu, aby jeho ceny zvýšili i v tuzemsku. Nejvíce ze všech zpracovatelů však své ceny zvyšovali producenti potravin (+2,8 %). Zdražovali již třetím rokem. Jestliže ceny potravin z dovozu rostly v roce 2013 taktéž, finální spotřebitelé jen s obtížemi hledali zboží, za které by nemuseli zaplatit více než v roce předchozím.
Pokles cen ve stavebnictví – který v roce 2013 pokračoval čtvrtým rokem – byl dosud nejhlubší	Ceny stavebních prací klesly v roce 2013 o 1,1 %. Stavební firmy zlevnily již po čtvrté. Deflace v tomto odvětví se z roku na rok prohlubovala a v roce 2013 byla nejhlubší. Jestliže až do roku 2009 stavební firmy nikdy v historii ČR nezlevňovaly, za roky 2010-2013 své ceny snížily v úhrnu o 2,5 %.
Slabou tuzemskou poptávku po stavebních pracích dokázaly firmy částečně kompenzovat vyšší hodnotou zakázek v zahraničí	Hlavním důvodem, který stavební firmy vedl ke kontinuálnímu zlevňování prací, byla dlouhodobě slabá poptávka po stavebních činnostech. Celkový objem produkce stavebnictví dle produkční statistiky byl v roce 2013 v porovnání s konjunkturním rokem 2008 reálně nižší téměř o čtvrtinu. Jak plyne z hodnot nasmlouvaných zakázek firem s 50ti a více zaměstnanci ke konci roku v běžných cenách, poptávku rapidně omezovaly v důsledku střídmejších rozpočtů veřejné instituce, redukovali ji však i soukromí investoři. Naproti tomu v zahraničí byl pro práci českých stavebních firem stále prostor. Přestože vyšší hodnota dohodnutých zahraničních zakázek kompenzovala dlouhodobý propad těch domácích v letech 2009-2013 jen z 13,8 %, na konci roku 2013 měly české stavební firmy v zahraničí nasmlouváno již 16,8 % z celkové hodnoty své budoucí práce. Pro srovnání, ještě v roce 2008 hodnota domluvené práce v zahraničí tvořila pouhých 5,5 %.
Marže stavebních firem redukovaly jak klesající ceny stavebních prací, tak rostoucí náklady stavební výroby	Pokles cen stavebních prací v letech 2010-2013 sice nebyl extrémně hluboký, přesto, pokud bude brán v úvahu i celkový cenový nárůst na straně nákladů stavební výroby ve výši 5 %, jevila se situace stavebních firem velmi špatně. Jak na výstupech, tak na vstupech, byl patrný tlak na redukcii marže.
Producenti tržních služeb za roky 2010-2013 zlevňovali již potřetí. Úhrnný pokles cen, se kterým se museli vyrovnat, byl téměř totožný, jako v případě stavebních firem	Druhý rok deflace dopadal na producenty tržních služeb, tedy těch služeb, jejichž cena je určována na trhu střetáváním nabídky a poptávky. Ceny (sjednávané mezi podnikatelskými subjekty) byly v roce 2013 nižší o 1,5 %, a přestože producenti zlevňovali již v roce 2012 (o 0,6 %), pokles se prohloubil. Za poslední čtyři roky (2010-2013) ceny tržních služeb klesly už třikrát. Jejich úroveň byla v roce 2013 v porovnání s rokem 2009 nižší o 2,4 %. Poskytovatelé tržních služeb se tak v zásadě museli srovnávat se stejným poklesem cen své produkce, jakému čelily stavební firmy.
Nižší aktivita v průmyslu snižovala poptávku po dopravě a skladování. Tomu se poskytovatelé přizpůsobovali zlevňováním, ...	Nevýrazná ekonomická aktivita v průmyslu v první polovině roku vedla k nízké poptávce po dopravě. Významná pozemní a potrubní doprava tak v roce 2013 v úhrnu zlevnila o 2,4 %, druhým rokem v řadě své ceny snižovala i okrajová vodní doprava. Obdobný dopad měla utlumená ekonomická aktivita i na ceny skladování (-7,2 %). Z významnějších segmentů své ceny v roce 2013 neupravovali slabou poptávkou po stavebnictví postižení architekti a inženýři, poskytovatelé služeb v oblasti nemovitostí své ceny nezvyšovali již čtvrtým rokem, z toho poslední dva zlevňovali.
... které však bylo v porovnání s propadem cen telekomunikačních služeb jen mírné	Ze všech druhů tržních služeb se jednoznačně nejhlouběji propadly ceny telekomunikačních služeb (-14,4 %). Jednalo se o důsledek tvrdého boje mezi poskytovateli telekomunikací o koncového zákazníka.
Pravděpodobně pozvolna se zvyšující poptávka po pracovní síle vedla ke zdražení služeb v oblasti zaměstnání	Druhým rokem – i přes pravděpodobnou tendenci firem omezovat externí dodávky služeb – mírně zdražovaly služby programátorů (+1 %). Poměrně solidní růst cen byl po dvou letech zlevňování patrný ve službách v oblasti zaměstnání (+2,5 %), ze kterého lze usuzovat o pozvolna rostoucí poptávce firem po pracovní síle bez navyšování počtu kmenových zaměstnanců. Nejvíce však, o 4,2 %, zdražili své služby poskytovatelé reklamních služeb. Kolísavý vývoj cen reklamních služeb z posledních let tak pokračoval.



Graf č. 21 Ceny ve výrobním řetězci (y/y v %; ceny v zemědělství na pravé ose, ostatní na levé ose)



Zdroj: ČSÚ

2.4. Ceny v zahraničním obchodě se zbožím

Dovoz deflace ze zahraničí se týkal primárně surovin a produktů určených k dalšímu zpracování

Zboží z dovozu bylo v roce 2013 v úhrnu o 0,2 % levnější než v roce předchozím. Ze zahraničí tak byla dovážena deflace. Týkala se primárně surovin a produktů určených k dalšímu zpracování. Koneční spotřebitelé ji přímo zakusili v zásadě jen při nákupu pohonných hmot – za provoz osobních dopravních prostředků, což jsou výdaje s výrazným podílem pohonných hmot, platili v porovnání s rokem 2012 o 0,5 % méně. Intenzivně se levnější suroviny z dovozu promítaly v nižších cenách vstupů zpracovatelů, které mohli spotřebitelé v cenách finálních výrobků pocítit až s odstupem a tedy nepřímo.

Pokles cen dovozu v roce 2013 o 0,2 % byl v porovnání s propadem v letech 2007-2009 (v úhrnu o 7,7 %) z pohledu čísel téměř nevýznamný. Jeho vážnost však spočívala v zesílení dezinflačních tlaků v Česku

Pokles cen dováženého zboží v roce 2013 – zapříčiněný zejména levnějšími minerálními palivy a mazivy (-6 %) a ostatními surovinami (-5,8 %), částečně i mírně nižšími cenami hodnotově významných chemikálií (-0,7 %) a výrazně nižšími cenami okrajových živočišných a rostlinných olejů (-7,6 %) – nebyl za poslední dekádu ojedinělým jevem. České firmy a spotřebitelé z meziročně nižších cen dovozu profitovali v roce 2005 (-0,5 %), ale zejména pak ve tříletém období 2007-2009, ve kterém zlevňování po jednotlivých rocích s přechodem většiny evropských zemí z období konjunktury do recese nabíralo na intenzitě. V úhrnu za všechny tři roky ceny dovozu propadly o 7,7 %. Pokles cen dováženého zboží v roce 2013 tak byl z pohledu let 2007-2009 téměř zanedbatelný, jeho vážnost však spočívala v zesílení dezinflačního trendu daného dlouhodobě slabou domácí poptávkou.

Ceny vývozu vzrostly jen o 1,2 %, nejméně od roku 2010. Vzhledem k průměrnému ročnímu růstu za celou dekádu (+0,2 %) se však nejednalo o tak špatný výsledek

Nižší ceny dováženého zboží nelze připisovat kurzovému vývoji koruny. Ta k dolaru posílila pouze o zanedbatelných 0,1 %, k euru naopak ze své hodnoty 3,3 % ztratila, což by čistě z pozice kurzového vývoje mělo tlačit na růst cen jak na dovozní, tak na vývozní straně českého zahraničního obchodu. Ceny vyváženého zboží na rozdíl od importu v roce 2013 skutečně narostly (o 1,2 %), jednalo se ale o nejmenší zdražení od 1 % poklesu v roce 2010. Vzhledem k průměrnému růstu cen vývozu v celém desetiletí 2004-2013 o pouhé 0,2 % za rok se však nejednalo na druhou stranu o tak špatný výsledek.

Vývozní ceny strojů a dopravních prostředků – pro českou ekonomiku hlavní exportované komodity – rostly již druhým rokem, tempo však polevilo

Z jednotlivých skupin zboží na straně vývozu v roce 2013 nejvíce zlevnila minerální paliva a maziva. Meziroční pokles cen o 3,6 % bylo možné považovat za souhrnný ukazatel negativního vývoje cen uhlí a elektřiny, jejichž je česká ekonomika čistým exportérem, na světových trzích. O 1,7 % klesly i ceny vyvážených ostatních surovin a málo významných živočišných a rostlinných olejů. Ceny exportovaných strojů a dopravních prostředků, komodit, které se na českém vývozu podílí celou polovinou, rostly v roce 2013 druhým rokem, tempo však polevilo z 2,8 % v roce 2012 na 2 %.

Slabší koruna se v cenách zahraničního obchodu plně projevila v prosinci

V posledních dvou měsících roku 2013 ceny v zahraničním obchodě se zbožím absorbovaly efekt oslabené koruny. V listopadu, v měsíci, kdy byla intervence provedena, rostly ceny vývozu v meziročním srovnání o 2,9 %. Ceny dovozu se zvýšily o 1 % a tím se vymanily z šest měsíců trvající deflace. Plně se v cenách slabší koruna projevila v prosinci, kdy ceny vývozu narostly o 6 %, ceny dovozu o 3,8 %. Data z počátku roku 2014 nicméně rostoucí tempa nepotvrdila. V prvním čtvrtletí 2014 byl vývoz meziročně dražší o 4,1 %, dovoz o 2,4 %. Jednalo se tak o výrazně nižší tempa než v prosinci 2013. Ukazovalo se, že cenový vývoj v Evropě, který se přenáší do cen zahraničního obchodu, nebyl navzdory oživující aktivitě stále dobrý.

Přestože byly směnné relace v zahraničním obchodě se zbožím v roce 2013 po třech letech poklesu pozitivní, jejich zlepšení bylo v porovnání s roky 2004, 2007 i 2009 podprůměrné

Směnné relace v zahraničním obchodě se zbožím, které reflektují zisky z příznivého a ztráty z negativního cenového vývoje, byly v roce 2013 poprvé po třech letech pozitivní. Trend postupně se zmírňujících záporných relací z let 2010-2012 se v roce 2013 překlopil do zlepšení o 1,4 %. To bylo v rámci dekády spíše výjimečné, přesto v porovnání s roky 2004, 2007 a 2009, kdy se směnné relace zlepšily o 2,1 %, 2,3 % a 3,8 %, podprůměrné.

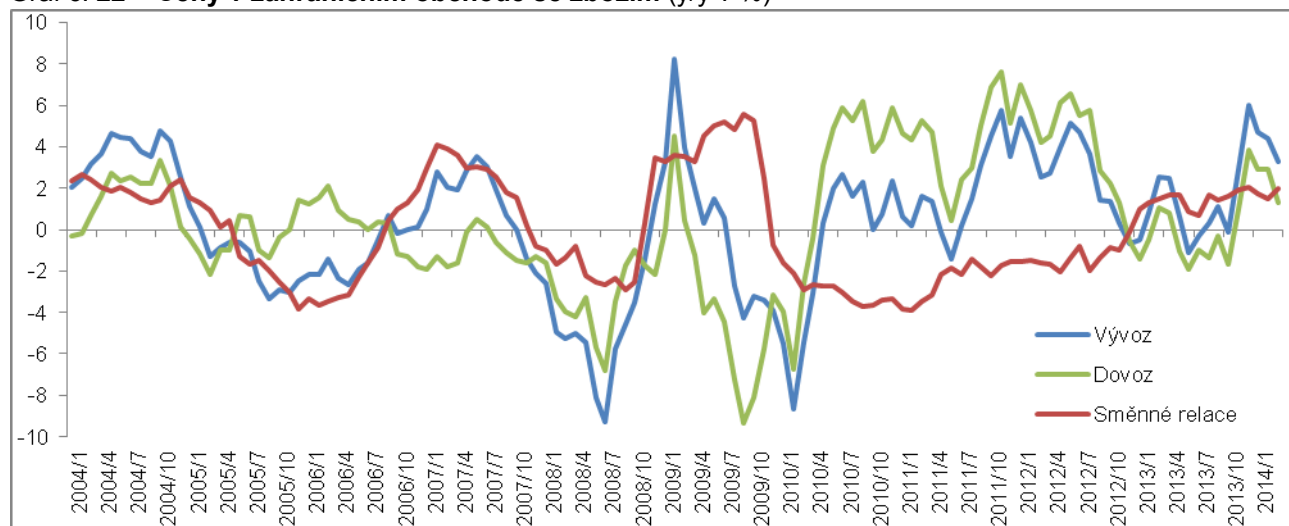
Směnné relace se v roce 2013 zlepšily u sedmi tříd zboží z devíti, což byl druhý nejlepší výsledek za celé desetiletí 2004-2013

Směnné relace se v roce 2013 zlepšily u sedmi tříd zboží z hlavních devíti (SITC). To byl s výjimkou roku 2007, kdy byly relace pozitivní dokonce u osmi, nejlepší výsledek za celou dekádu 2004-2013. Ztrátám z nepříznivého vývoje cen v zahraničním obchodě čelili jen obchodníci s polotovary (-0,2 %), výrazné zhoršení směnných relací bylo patrné u obchodu s potravinami a živými zvířaty (-3,1 %).

Směnné relace v obchodě s potravinami a živými zvířaty se zhoršily už podruhé

Zhoršování směnných relací v obchodě s potravinami a živými zvířaty, ke kterému docházelo již druhý rok v řadě (v roce 2012 o 2,6 %), bylo signálem slábnoucí konkurenceschopnosti českých potravinářů v zahraničním obchodě. S vědomím, že tuzemská ekonomika není v současné době schopna vyprodukovat dostatečné množství a především spektrum potravin pro uspokojení české poptávky, lze shrnout, že výrazný růst cen dovozu potravin a živých zvířat, k jakému docházelo v letech 2012 a 2013 (o 6,7 % a 5,7 %), silně dopadal na tuzemské spotřebitele.

Graf č. 22 Ceny v zahraničním obchodě se zbožím (y/y v %)



Zdroj: ČSÚ, vlastní propočty

